

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ ПРОГРАМИ.....	4
ОСНОВНІ ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ.....	21
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ.....	23
ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ.....	23
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ.....	26
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	28

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасні умови роботи спеціалістів економічного напрямку вимагають від них не лише всебічного знання окремих економічних дисциплін, але й глибокої системної теоретичної підготовки, розуміння принципів та закономірностей формування і розвитку економічних систем, здатності до прогнозування можливих шляхів розвитку як світової, так і національної економіки, а також окремих економічних інститутів, галузей господарства, суспільства в цілому. Це зумовлює поглиблення теоретичних знань та практичних навичок на сучасній методологічній основі, яка охоплює світові тенденції розвитку наукового дослідження.

Мета фахового вступного іспиту. Вступ на навчання за III освітньо-науковим рівнем полягає у перевірці й оцінюванні фундаментальних знань вступників сучасної економічної теорії та практичних аспектів управління економічними процесами на мікро- та макрорівнях господарської системи та встановлення їхньої достатності для проведення наукових досліджень з обраної галузі науки.

Вимоги до здібностей і підготовленості абітурієнтів. Для успішного засвоєння освітньо-професійної програми абітурієнти повинні мати базову вищу освіту та здібності щодо володіння знаннями, уміннями і навичками щодо циклів соціально-гуманітарної; фундаментальної, природничо-наукової та загальноекономічної; професійної та практичної підготовки. Вступники до аспірантури повинні мати фундаментальні знання теоретичних та прикладних економічних дисциплін, систем управління економікою різних ієрархічних рівнів, мікро- та макроекономічного прогнозування й планування розвитку економік відповідних рівнів ієрархії, державного регулювання економіки, мати здібності до науково-дослідної роботи, володіти сучасними методами наукових досліджень.

Характеристика змісту програми. Програма вступного іспиту фахового вступного випробування до аспірантури за галуззю знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка» відображає загальне коло кваліфікаційних вимог до теоретичних знань претендентів для вступу до аспірантури. На основі програми складається перелік питань вступного іспиту й формуються екзаменаційні білети.

Порядок проведення фахових вступних іспитів визначається Положенням про приймальну комісію ПУЕТ та Положенням про предметні екзаменаційні та фахові атестаційні комісії з проведення вступних випробувань.

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ ПРОГРАМИ

РОЗДІЛ 1

1.1 ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

Зародження економіко-теоретичних знань. Об'єкт, предмет та структура сучасної економічної теорії. Макроекономіка, мікроекономіка як структурні частини економічної науки. Методи економічної теорії. Економічне моделювання. Ендогенні й екзогенні змінні. Статичні і динамічні моделі. Основні економічні проблеми й суперечності. Ефективність економіки та головне завдання економічної науки. Сучасна економічна теорія (мейнстрім) та неортодоксальні напрями економічної науки.

Виробництво як процес суспільної праці. Зміст і структура суспільного виробництва. Продукт і суспільний характер праці. Основні фактори виробництва. Виробничі ресурси та їх обмеженість. Проблеми оптимальної структури використання обмежених ресурсів. Крива виробничих можливостей. Виробничий потенціал суспільства. Чинники підвищення ефективності виробництва. Економічні потреби суспільства, їх суть і структура. Сутність соціально-економічної системи та її основні структурні елементи. Класифікація економічних систем. Організаційно-економічні і техніко-економічні відносини. Відносини власності, їх типи і форми.

Загальні форми суспільного виробництва. Натуральне виробництво. Товарне виробництво, умови та причини його виникнення. Характерні риси товарного господарства. Товар і його властивості. Мінова вартість. Споживна вартість. Теорії вартості: трудова, маржиналістська і неокласична. Чинники, що визначають величину вартості товару. Гроші та їх суттєві риси. Теорії грошей. Специфіка вартості грошей. Еволюція грошей та їх функції. Гроші та ціна. Суть ціни. Грошовий обіг та його закони. Грошова система. Інфляція, її суть і причини.

Ринкові відносини, їх суб'єкти й об'єкти. Ринок як підсистема ринкової економіки. Функції ринку. Види ринків. Механізм функціонування ринкової системи та її недоліки. Ринкова модель координації попиту та пропозиції. Закони попиту та пропозиції, цінові та нецінові детермінанти попиту та пропозиції. Ринкова рівновага. Конкуренція та її суть. Функції та форми конкуренції. Економічні наслідки монополій. Антимонопольна політика держави. Ринкова інфраструктура, її елементи та функції.

Капітал як економічна категорія товарного виробництва. Перетворення грошей в капітал. Прибуток і його суть. Теорії прибутку.

Суспільне відтворення: суть і основні риси. Види відтворення. Концепції суспільного виробництва. Теорії продуктивної і суспільно корисної праці. Національний продукт і його форми. Вартісна та матеріальна форма суспільного продукту. Валовий внутрішній продукт, чистий продукт. Національний дохід, його розподіл та перерозподіл. Економічний розвиток та його значення. Економічне зростання, його показники і значення. Суть господарського механізму і його основні елементи. Особливості господарського механізму ринкової економіки.

Закономірності формування і розвитку монополістичного капіталізму. Об'єктивна зумовленість державно-корпоративного капіталізму і державного регулювання економіки. Суть і типи державно-корпоративного капіталізму. Механізм функціонування економіки державного соціалізму. Суть змішаної економіки й об'єктивні причини її формування. Теорії та моделі змішаної економіки. Механізм функціонування виробництва в умовах змішаної економіки. Зміст перехідної економіки: загальне й особливе. Об'єктивні чинники перехідного стану. Риси і типи перехідної економіки. Локальні та глобальні перехідні процеси.

Сутність та етапи становлення світового господарства. Основні форми міжнародних економічних відносин та види інтеграційних формувань. Місце Європейського економічного співтовариства у світовій економіці. Міжнародна торгівля. Всесвітній ринок товарів та послуг. Причини, форми вивозу капіталу. Міжнародні валютно-фінансові відносини. Валютні ринки. Конвертованість національних валют. Міжнародні валютно-фінансові організації. Сутність і причини міжнародної міграції робочої сили. Основні напрями міграції. Утворення міжнародного ринку робочої сили. Причини виникнення, сутність і класифікація глобальних проблем. Сучасні глобальні проблеми. Екологічна криза та форми її прояву. Демографічні проблеми світу та шляхи їх вирішення. Проблема та шляхи скорочення зон зубожіння, голоду і хвороб у світі. Необхідність і форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних проблем та розвитку світового господарства.

1.2 МІКРОЕКОНОМІКА ТА ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні напрями розвитку мікроекономіки: теорія ігор, теорія суспільного вибору, теорія вибору в умовах невизначеності і ризиків. Суб'єкти й об'єкти економічних відносин на мікрорівні, їх взаємодія. Мета й особливості функціонування типових суб'єктів мікроекономіки. Місце домогосподарств в економічній системі суспільства. Суть, основні критерії і функції домогосподарства. Роль домогосподарств у поставках економічних ресурсів підприємствам. Доходи власників економічних ресурсів. Кардиналістський та ординалістський підходи до аналізу поведінки споживача. Перший закон Госсена. Оптимізація споживчого вибору (рівновага споживача). Другий закон Госсена. Аксиоми ординалізму. Крива байдужості як модель споживчих уподобань (переваг). Карта кривих байдужості та їх властивості. Бюджетне обмеження споживача. Ординалістський підхід до оптимізації споживчого вибору. Реакція споживача на зміну його доходу. Побудова лінії «дохід-споживання». Форма кривої «дохід-споживання» для різних груп благ. Криві Енгеля. Закони Енгеля. Функції Торнквіста. Реакція споживача на зміну цін товарів. Побудова кривої «ціна-споживання». Форма кривої «ціна-споживання». Побудова кривої індивідуального попиту. Загальний ефект від зміни ціни блага та його складові: ефект заміщення й ефект доходу.

Підприємство — первинна ланка економіки. Соціально-економічна характеристика підприємств. Функції підприємства. Правові форми підприємства. Продукція підприємств та її економічні форми. Фірма як виробничо-ринкова система. Основні припущення про умови діяльності та мотивацію поведінки фірми.

Виробнича функція фірми, її аналітичні характеристики. Короткотерміновий та довготерміновий періоди діяльності фірми. Аналіз ефективності виробництва у короткотерміновому періоді: однофакторна виробнича функція. Загальна, гранична і середня продуктивність фактора виробництва та їх графічне моделювання. Закон спадної граничної продуктивності. Аналіз ефективності виробництва у довготерміновому періоді: двофакторна виробнича функція. Карта ізоквант, форми і властивості ізоквант. Гранична норма технологічного заміщення факторів, способи її обчислення. Ефект масштабу виробництва. Теорема Вікселя-Джонсона. Бюджетне обмеження виробника. Ізокоста. Карта ізокост. Оптимум (рівновага) виробника, його аналітичний і графічний аналіз. Ізокліналь. Виведення функції витрат виробництва. Витрати (вартість) виробництва, дохід і прибуток. Бухгалтерський та економічний прибуток. Аналіз витрат виробництва у короткотерміновому періоді. Постійні, змінні, загальні, середні і граничні витрати фірми. Економічна взаємозумовленість показників витрат у короткотерміновому періоді. Закон зростання граничних витрат. Аналіз витрат фірми у довготерміновому періоді. Задача мінімізації витрат у довготерміновому періоді. Довготермінові загальні, середні і граничні витрати. Суть підприємництва та умови його існування. Підприємництво в системі товарного виробництва. Підприємництво і бізнес.

Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу. Форми прибутку, процент і рента. Торговий капітал і його еволюція за сучасних умов. Торговий прибуток та його джерела. Витрати обігу. Сучасні форми торговельного підприємництва. Позичковий капітал, його необхідність і сутність. Позичковий процент і його джерела. Норма позичкового процента і його динаміка. Кредит як форма руху позичкового капіталу. Форми кредиту. Банки, їх види та функції. Джерела банківського прибутку. Акціонерне товариство (корпорація) і його основні риси. Види акціонерних товариств. Акції, їхній зміст і соціально-економічне значення. Курс акцій і закономірності його зміни. Прибуток акціонерних товариств і його розподіл. Дивіденди. Корпоративний капітал: суть і форми вияву. Реальний і фіктивний капітал. Фондові біржі та їхні функції. Проблеми розвитку акціонерних товариств (корпорацій) в Україні. Аграрна сфера виробництва та її особливості. Сутність аграрних відносин. Форми господарювання в сільському господарстві. Власність на землю. Земельна рента: абсолютна, диференціальна й монопольна. Визначення земельної ренти, її джерел. Ціна землі. Земельний податок. Агропромисловий комплекс.

Закони організації виробництва та сучасні принципи й методи управління операціями. Функції системи управління операційною діяльністю. Структура, зовнішнє оточення та життєвий цикл операційної системи. Внутрішні соціальні комунікації. Зовнішні комунікації підприємства. Вимоги, котрим мають відповідати операційні системи на сучасному етапі розвитку. Загальна характеристика процесу проектування операційної системи. Базові концепції проектування операційної системи: підхід ключових конкурентних переваг, модель соціотехнічної системи, модель логістичної системи тощо. Класифікація маркетингових стратегій. Планування та етапи вибору стратегічної позиції. Проектний менеджмент як інструмент управління процесами проектування та створення операційної системи.

Кінцевий продукт, його якість та оновлення.

Принципи, види та методи планування виробництва (операцій). Взаємозв'язок між стратегічним, тактичним та оперативним плануванням операцій. Концепція стратегічного управління підприємством. Поняття стратегічної бірнєс-одиниці та стратегічного напрямку діяльності. Бізнес-стратегії за М. Портером, підсилення конкурентних переваг шляхом лідирування за витратами, продуктової диференціації, фокусування. Диспетчеризація виробництва. Специфічні риси оперативного управління функціонуванням операційних систем різних типів.

Поняття «виробничого потенціалу організації», його основні складові та загальні характеристики. Зв'язок виробничого потенціалу з іншими видами потенціалів – економічним, науково-технічним, інноваційним, організаційним (функціональним), кадровим тощо. Ресурсний, функціонально-структурний і цільовий підходи до оцінки виробничого потенціалу. Організація і планування відтворення і використання виробничого потенціалу. Сутність і змістова характеристика інвестиційно-відтворювального процесу на підприємстві. Показники та методи оцінки ефективності виробничих інвестицій за умов ринкових відносин між господарюючими суб'єктами з урахуванням грошових потоків, ставки дисконту (капіталізації) господарського ризику та інфляції. Інвестиційний потенціал та його зв'язок з виробничим та економічним потенціалом підприємства. Основні чинники і методи підвищення ефективності використання інвестиційного потенціалу підприємства. Економічне обґрунтування інвестиційних проєктів різних суб'єктів господарювання шляхом розробки повного або короткого варіанта бірнєс-плану.

Криза та заходи антикризового управління підприємством. Можливості попереднього діагнозу та методи ідентифікації кризових явищ різної глибини в умовах підприємств України: підходи, моделі, показники, технології отримання та використання інформації. Основні підходи до подолання кризових явищ на підприємстві. Типи антикризової реакції та антикризового управління (реактивне, активне, планове). Характеристика основних етапів антикризового управління: діяльність по запобіганню кризи, управління в умовах кризи, діяльність по виводу підприємства з кризи. Організаційне забезпечення виконання антикризових заходів: методи обґрунтування та вибору організаційної форми підсистеми антикризового управління (ПАУ), типові підходи щодо діяльності ПАУ на різних стадіях розвитку кризових явищ на підприємстві. Характеристика програми антикризової діяльності підприємства.

Ринкова структура, її характерні ознаки. Типи ринкових структур: досконала конкуренція, монополія, монополістична конкуренція, олігополія. Модель ринку досконалої конкуренції, її типові ознаки. Ринкова стратегія конкурентної фірми у короткотерміновому періоді: пристосування до ціни і максимізація прибутку. Два підходи до вибору обсягу виробництва: загальний і граничний аналіз прибутковості. Універсальне правило визначення обсягу виробництва. Основні випадки оптимізації становища конкурентної фірми у короткому періоді: прибутковість, беззбитковість, мінімізація збитків, припинення виробництва. Криві індивідуальної та галузевої пропозиції у короткому періоді.

Ефективність ринку досконалої конкуренції. Модель ринку чистої монополії, її типові ознаки. Ринкова стратегія фірми-монополіста у короткотерміновому періоді: визначення ціни та максимізація прибутку. Крива ринкового попиту за монополії як крива попиту на продукт єдиної фірми. Економічна взаємозумовленість ціни монополіста та показника його середнього доходу. Крива граничного доходу за монополії. Випадки оптимізації фірми-монополіста у короткотерміновому періоді діяльності. Економічна ефективність чистої монополії. Цінова дискримінація. Монопольна влада, методи її виміру й регулювання: індекси Лернера та Герфіндала-Гіршмана. Спільні риси та відмінності монополістичної конкуренції порівняно з досконалою конкуренцією та чистою монополією. Еластичність попиту за монополістичної конкуренції. Визначення оптимального обсягу продажу та цінова політика в умовах монополістичної конкуренції. Умова досягнення і підтримання беззбитковості в довгостроковому періоді. Суть і передумови розвитку нецінової конкуренції. Поглиблення диференціації продукту: позитивні наслідки і загрози. Реклама товару. Модель олігопольного ринку та її ознаки. Стратегічна взаємодія фірм. Оптимізація обсягу випуску олігополістом: модель дуополії Курно. Функції і криві реагування. Олігопольне ціноутворення: модель «ламаної кривої попиту», модель Бертрана, ціноутворення за принципом «витрати плюс прибуток», модель картельного ціноутворення «лідерство в цінах». Цінові війни та їх руйнівні наслідки.

Ринки факторів виробництва, їх функції в економіці. Споживання факторів виробництва: цілі й обмеження. Граничний фізичний продукт виробничого ресурсу, методика його обчислення і графічна інтерпретація. Граничні витрати ресурсу і максимізація прибутку виробником. Попит на ресурси, зміна обсягу попиту та попиту в цілому. Цінова еластичність попиту на ресурс. Індивідуальний та галузевий попит на фактори виробництва. Праця як фактор виробництва. Характеристика досконало конкурентного ринку праці. Ринкова пропозиція послуг праці. Криві пропозиції праці. Обґрунтування вибору робітника щодо праці і відпочинку: інструментарій ординалістської теорії корисності. Попит окремого виробника на працю. Формування галузевого та ринкового попиту на працю. Попит монополії на працю і монопольна рівновага. Монопсонічний та олігопсонічний ринки, їх особливості. Монопольна влада продавців праці. Контроль профспілок над пропонуванням робочої сили, рівнем заробітної плати та продуктивністю праці. Двостороння монополія й визначення реального рівня заробітної плати. Дискримінація на ринках робочої сили. Капітал як ресурс тривалого використання, форми капіталу. Рух капіталу і капітальні фонди. Вплив ставки позичкового процента на короткострокові інвестиційні проекти підприємців. Обґрунтування інвестиційних рішень у тривалому періоді. Часова перевага як економічна категорія. Поняття поточної, або дисконтової вартості, методика її обчислення. Поточна вартість і ринкова ціна основних фондів. Обґрунтування інвестиційних рішень щодо придбання основних фондів. Ризик в інвестуванні та оцінка надійності вкладень. Ринок землі. Особливості землі як фактору виробництва. Лєслбливості формування пропозиції землі та попиту на землю. Рента. Ціна землі.

Часткова та загальна рівновага. Аналіз загальної рівноваги та ефект

зворотнього зв'язку. Закон Вальраса. Поняття загальної рівноваги за Парето. Ефективність та економіка добробуту. Парето-ефективний стан економіки. Теорема суспільного добробуту. Негативні та позитивні зовнішні ефекти. Споживчі властивості суспільних благ: загальнодоступність, неконкурентність та невиключеність. Суспільні блага та ефективність. Неспроможність ринкового механізму регулювати ефективність суспільних благ та функції держави.

1.3 МАКРОЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Система національних рахунків як нормативна база макроекономічного аналізу. Основні методологічні принципи системи національних рахунків. Моделі макроекономічного кругообігу. Основні показники макроекономічних вимірювань. Валовий національний та валовий внутрішній продукт. Кінцева та проміжна продукція. Методи обчислення валового внутрішнього продукту: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Безподатковий дохід. Валовий національний дохід та валовий наявний національний дохід. Номінальний та реальний ВВП. Темпи зростання та приросту ВВП. Суспільний добробут та тіньова економіка. Методика обчислення тіньової економіки.

Сукупний попит. Цінові фактори сукупного попиту: ефект процентної ставки, ефект багатства, ефект імпортих закупівель. Нецінові фактори сукупного попиту та їх вплив на криву сукупного попиту. Споживання та заощадження як функції доходу. Безподатковий дохід як основний фактор споживання та заощадження. Недоходні фактори споживання та заощадження: багатство, ціни, очікування, споживча заборгованість, оподаткування. Функція споживання. Гранична схильність до споживання та заощаджень. Крива сукупного попиту на інвестиції. Зовнішні фактори сукупного попиту на інвестиції. Сукупна пропозиція.

Ринок праці. Попит і пропонування на ринку праці. Заробітна плата як ціна робочої сили. Механізм функціонування ринку праці. Неокласична теорія ринку праці. Кейнсіанська теорія ринку праці. Зайнятість і безробіття. Показники рівня використання робочої сили: рівень зайнятості, рівень безробіття, коефіцієнт участі в робочій силі. Види безробіття: фрикційне, структурне, циклічне, природне. Тривалість безробіття. Повна зайнятість та потенційний рівень виробництва. Неповна зайнятість та рівень безробіття. Проблема нерівності в розподілі доходів. Фактори самозахисту та зовнішнього соціального захисту населення. Держава як суб'єкт соціального захисту населення. Межа бідності: абсолютна та відносна. Державні інструменти соціального захисту населення: програми соціального забезпечення, програми державної допомоги.

Сутність пропозиції грошей та грошові агрегати. Грошовий мультиплікатор. Грошова пропозиція як функція процентної ставки і крива пропозиції грошей. Попит на гроші. Класичний підхід до функції попиту на гроші. Рівняння грошового попиту кількісної теорії грошей. Рівняння рівноваги на грошовому ринку. Роль процентної ставки у врівноваженні грошового ринку. Інфляція, темп інфляції. Причини та наслідки інфляції. Інфляція очікування. Основні наслідки високої інфляції. Інфляція і безробіття.

«Сукупний попит - сукупна пропозиція» як базова модель економічної рівноваги (модель «AD-AS»). Короткострокова і довгострокова рівновага. Зовнішньоекономічна діяльність та її структура. Теорії порівняльних переваг про доцільність зовнішньоекономічної діяльності країни. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Протекціонізм і вільна торгівля. Митні та немитні засоби регулювання зовнішньої торгівлі.

Платіжний баланс. Сутність та методологія складання платіжного балансу. Дебетові та кредитові операції. Еквівалентний обмін цінностей і трансферти. Автономна стаття «Помилки та упущення». Рахунок поточних операцій та його складові. Рахунок капітальних операцій і зміст його складових. Взаємозв'язки рахунків. Модель платіжного балансу. Модель балансу автономних операцій. Резервні активи як регулююча стаття платіжного балансу. Валютний курс. Котирування валюти. Зв'язок між курсами національної та іноземної валюти. Паритет купівельної спроможності валюти. Модель реального валютного курсу. Двосторонній і багатосторонній валютний курс. Попит і пропозиція як фактори валютного курсу. Зв'язок між валютним курсом і платіжним балансом. Валютні режими та державне регулювання валютного курсу. Вплив зовнішньої торгівлі на економіку. Вплив зовнішньої торгівлі на умови формування рівноважного ВВП, обчисленого за методом «витрати–випуск». Гранична схильність до імпорту. Функція споживання у відкритій економіці. Вплив зовнішньої торгівлі на умови формування економічної рівноваги, визначеної за методом «вилучення–ін'єкції». Країна як чистий дебітор або як чистий кредитор. Чинники, що впливають на чистий експорт. Функція чистого експорту. Вплив чистого експорту на ВВП, мультиплікатор витрат у відкритій економіці.

Макроекономічна нестабільність і нерівномірність економічного розвитку. Циклічність як форма економічної динаміки. Економічні (ділові) цикли. Типи циклів. Теорії циклічних коливань. Індикатори циклічних коливань. Структура економічного циклу. Моделі економічних циклів. Економічне зростання і економічний розвиток. Характерні риси сучасного економічного зростання. Джерела та чинники економічного зростання. Екстенсивне та інтенсивне зростання економіки. Показники економічного зростання. Основні положення кейнсіанської теорії економічного зростання. Модель економічного зростання Харрода-Домара. Основні положення неокласичної теорії економічного зростання. Модель економічного зростання Солоу. Фактори економічного зростання в моделі Солоу в довгостроковому і короткостроковому періодах. «Золоте правило» як критерій норми заощаджень.

Необхідність і межі державного регулювання ринкової економіки. Держава як суб'єкт економічної системи. Теоретичні погляди на роль держави в економіці та їх еволюція. Економічні функції держави. Форми, методи та інструменти державного регулювання економіки, Фінансова система. Суть і структура фінансової системи. Державний бюджет. Місцеві бюджети. Формування доходів і витрат державних та місцевих бюджетів. Податки. Елементи системи оподаткування. Крива Лаффера. Функції податків: фіскальна, регулююча, стимулююча. Класифікація податків. Бюджетно-податкова система як інструмент економічної

політики держави. Необхідність державного регулювання в умовах ринкової економіки. Співвідношення державного і ринкового механізмів регулювання національної економіки. Сутність монетарної політики. Кінцеві та проміжні цілі монетарної політики та зв'язок між ними. Основні інструменти регулювання грошової пропозиції. Вплив грошово-кредитної політики на рівень національного виробництва. Політика «дешевих» та «дорогих» грошей. Наслідки впливу на економіку стимулюючої монетарної експансії в короткостроковому та довгостроковому періодах та їх графічна інтерпретація.

Державні органи та їх роль в управлінні економікою. Верховна Рада як законодавчий орган управління економікою. Державні закони як правова база функціонування економіки. Роль та функції Уряду в умовах ринку. Система й функції загальноекономічних міністерств і відомств. Роль галузевих органів державної виконавчої влади в управлінні економікою. Система місцевих органів управління економікою, їх функції та механізм впливу на соціально-економічний розвиток регіонів.

Зміст та способи економічного прогнозування. Класифікація прогнозів. Методи та моделі економічного прогнозування. Прогнозування економічної ситуації. Взаємозв'язок концепції, прогнозу й програми. Система показників прогнозу. Короткострокове прогнозування (місяць, квартал, рік) у ринкових умовах. Найважче інформаційне забезпечення, проблеми і напрями його покращання.

Аналіз економічної ситуації та тенденцій розвитку національної економіки. Види економічного аналізу. Методи економічного аналізу. Інформаційна база економічного аналізу. Організація та етапи економічного аналізу. Техніко-економічний аналіз. Фінансово-економічний аналіз. Аналітичне вирівнювання тренду (криві зростання) як метод середньострокового прогнозування. Вплив типу динаміки ряду на вибір функції, що апроксимує тренд. Прогнозування випадкової компоненти. Авторегресійні моделі. Оцінка терміновості середньострокових прогнозів. Коефіцієнти кореляції та детермінації. Регресивні моделі, їх позитивні якості та недоліки. Методи виміру на основі кореляційного зв'язку. Множинна та окрема кореляції. Кореляція в рядах динаміки. Дисперсійний аналіз. Методи кластерного аналізу. Методи колективної експертної оцінки. Методи статистичної обробки матеріалів анкетування. Визначення коефіцієнту компетентності експертів. Особливості застосування методу “Делфі” в соціально-економічному прогнозуванні.

Довгострокове прогнозування, його зв'язок із короткостроковим, основні показники. Комплексні системи довгострокового прогнозування: зміст, основні етапи проектування. Моделі прогнозування економіки держави, регіону, області. Міжгалузеві моделі, їх зміст і сфера застосування. Міжгалузевий баланс виробництва та розподілу продукції (таблиця “витрати-випуск”), методи його побудови та сфера використання. Моделі прогнозування науково-технічного прогресу. Прогнозування соціального розвитку та рівня життя населення. Прогнозування попиту на товари й послуги. Демографічні прогнози. Модель прогнозування чисельності населення. Прогнозування параметрів руху населення (народжуваність, смертність тощо).

Логіка й технологія планування. Основні форми державного планування. Стратегічне планування та програмування соціально-економічного розвитку країни. Програмні заходи державної політики: макроекономічної, цінової, інвестиційної, фінансово-бюджетної, податкової, грошово-кредитної, валютної, промислової, аграрної, науково-технічної, інноваційної, соціальної, гуманітарної, інституціональної, зовнішньоекономічної, екологічної безпеки і природокористування, регіональної. Методологічні принципи макроекономічного планування: системність, науковість, альтернативність, адекватність планів економічним закономірностям, цілеспрямованість. Цілі та пріоритети державних планів. Взаємозв'язок між економічною політикою, економічною стратегією та цілями і пріоритетами макроекономічних планів. Директивне, індикативне та стратегічне планування. Цілі й пріоритети державного плану економічного і соціального розвитку України на поточний рік.

РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

2.1. Основні теорії та методології економічного розвитку

Сутність та показники економічного розвитку. Економічне зростання та економічний розвиток. Теорія циклічності та теорія систем. Система показників кількісних та якісних змін економічного розвитку.

Теорії та моделі економічного зростання.

Етапи економічного зростання та розвитку.

2.2. Стратегія соціально - економічного розвитку країни

Сутність соціально-економічної стратегії. Визначення суспільних потреб та інтересів. Обґрунтування цілей. Ієрархія цілей. Державні пріоритети. Дерево цілей.

Стратегічна модель соціально-економічного розвитку України, та напрями її реалізації.

2.3. Прогнозування соціально-економічного розвитку

Сутність поняття „прогноз”. Теоретичний та управлінський аспект прогнозування. Форми поєднання прогнозу і плану (програми). Функції та принципи соціально-економічного прогнозування.

Класифікаційні ознаки та характеристика прогнозів.

Методи прогнозування, їх класифікація.

Сутність комплексних економетричних моделей розвитку національної економіки. Державне прогнозування економічного і соціального розвитку України, його зміст. Основні параметри прогнозу економічного і соціального розвитку України.

2.4. Програмування соціально-економічного розвитку

Сутність поняття „програма”. Системний підхід у соціально-економічній

політиці. Стратегія економічної та соціальної політики України.

Роль програмування в системі державного управління національною економікою.

Принципи опрацювання програм економічного і соціального розвитку. Система показників макроекономічних планів. Система балансів, норм і нормативів.

Державна програма економічного і соціального розвитку України як форма макроекономічного планування.

2.5. Прогнозування валового внутрішнього продукту та інфляції

Прогнозування валового внутрішнього продукту у системі національних рахунків.

Моделі прогнозування ВВП на основі виробничої функції.

Прогнозування рівня інфляції (індексу споживчих цін).

Поняття та моделі прогнозування інфляційних очікувань.

РОЗДІЛ 3. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

3.1 Державне регулювання економіки як функція держави

Необхідність державного втручання в економіку. Сутність, об'єкти та суб'єкти державного регулювання економіки. Функції та методи державного регулювання економіки.

3.2 Фінансовий механізм державного регулювання економіки

Державний бюджет як фінансовий план держави, його функції. Джерела доходної частини та їх регулювання. Структура видатків бюджету.

Податки як інструмент державного регулювання економіки. Системи оподаткування. Основні функції податків.

Грошово-кредитне регулювання економіки.

3.3 Державне регулювання інвестиційної діяльності

Інвестиції як чинник сукупного попиту та економічного зростання. Суб'єкти та об'єкти інвестиційної діяльності. Класифікація форм і видів інвестицій. Джерела інвестування.

Державна інвестиційна політика.

3.4 Державне регулювання науково-технічної та інноваційної діяльності

Науково-технічний прогрес як основний чинник економічного зростання. Науково-технічна політика. Державні науково-технічні програми.

Інноваційна діяльність та інноваційна політика.

3.5 Державне регулювання підприємницької діяльності

Підприємництво як об'єкт державного регулювання. Економічна сутність

підприємства. Види підприємницької діяльності та їх характеристика.

Механізм державного регулювання підприємства.

Антимонополярна політика.

3.6 Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Засади, завдання та принципи зовнішньоекономічної політики. Методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Стратегія і тактика зовнішньоекономічної політики України.

3.7 Державне регулювання цін та інфляції

Державне регулювання цін. Види та структура цін.

Інфляція як об'єкт державного регулювання. Причини та наслідки інфляції. Методи регулювання інфляції.

РОЗДІЛ 4

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

4.1 Підприємство як виробнича система

Ресурсний потенціал підприємства. Сутність ресурсів і активів підприємства. Характеристика матеріальних і нематеріальних активів підприємства. Роль нематеріальних активів, їх оцінка та амортизація. Оборотні та необоротні активи в системі функціонування підприємства.

Персонал як основний ресурс підприємства та об'єкт партнерських відносин. Продуктивність праці та методичні підходи до її визначення. Форми і системи оплати праці робітників. Вимоги до організації робочого місця як системи праці. Організаційні системи забезпечення та обслуговування робочих місць. Побудова системи нормування праці.

Склад і джерела фінансових ресурсів підприємства. Грошові потоки підприємства та їх оцінка з урахуванням фактора часу. Формування і вартість капіталу. Статутний капітал підприємства, визначення та обґрунтування його розміру.

Управління виробничим процесом. Виробничий процес як основний вид операційної діяльності, його складові та принципи раціональної організації. Типи виробництва та їх техніко-економічне обґрунтування. Закони організації виробництва та сучасні принципи й методи управління операціями. Функції системи управління операційною діяльністю. Загальна характеристика процесу проектування операційної системи. Проектний менеджмент як інструмент управління процесами проектування та створення операційної системи.

Принципи, види та методи планування виробництва (операцій). Взаємозв'язок між стратегічним, тактичним та оперативним плануванням. операцій. Бізнес-план, його основні розділи і методи розробки.

Поняття "виробничого потенціалу організації", його основні складові та загальні характеристики. Зв'язок виробничого потенціалу з іншими видами потенціалів – економічним, науково-технічним, інноваційним, організаційним (функціональним), кадровим тощо. Інвестиційний потенціал та його зв'язок з виробничим та економічним потенціалом підприємства. Основні чинники і методи підвищення ефективності використання інвестиційного потенціалу підприємства. Економічне обґрунтування інвестиційних проєктів.

Кінцевий продукт, його якість та оновлення. Життєвий цикл продукції, процес її створення та освоєння. Матеріально-технічне забезпечення підприємства, його форми. Постачання на основі прямих зв'язків і посередників. Управління запасами матеріальних ресурсів. Управління якістю як складова операційного менеджменту. Стандартизація і сертифікація продукції. Економічна відповідальність підприємства за якість продукції. Товарна інноваційна діяльність. Товарна марка як частина продукту. Призначення і зміст Міжнародних стандартів серії ISO 9000:2000. Конкурентоспроможність продукту (товару). Визначення критеріїв конкурентоспроможності продукту (товару). Параметри та показники конкурентоспроможності. Методи оцінки конкурентоспроможності продукту (товару).

Поняття, форми . й вибір напрямків техніко-технологічного . оновлення підприємства, методичні основи оцінки їх ефективності. Джерела фінансування технологічного оновлення підприємства. Організаційно-економічний механізм та принципи управління технологічним оновленням підприємства. Тенденції та стратегічні напрямки технологічного оновлення вітчизняних підприємств в сучасних умовах. Інноваційна діяльність підприємства, класифікація інноваційних процесів. Сутність, цілі, задачі та система функцій інноваційного менеджменту. Сучасні загальносвітові тенденції розвитку інновацій, циклічна концепція розвитку інновацій. Державна підтримка інноваційних проєктів. Оцінка ефективності інновацій та інвестицій.

Витрати підприємства. Закономірності та чинники формування витрат. Особливості поведінки витрат у коротко і довгостроковому періодах. Проблеми виявлення залежності витрат від певних чинників. Структура бюджетів витрат центрів відповідальності і порядок їх розробки. Особливості та умови ефективного застосування процесно-функціонального розподілу витрат методом ABC. Організаційно-управлінські засоби мінімізації операційних витрат і зниження собівартості продукції. Методи та організаційні заходи по мінімізації витрат на виробничі запаси. Функціонально-вартісний аналіз як метод раціоналізації організаційних і технічних систем та зниження витрат.

4.2 Підприємство як соціальна система

Внутрішні соціальні комунікації. Поняття соціального та інтелектуального капіталу підприємства. Неформальні компоненти організації: система цінностей, ментальні моделі, загальне бачення, характер особистих стосунків, стиль управління, індивідуальні ролі, поведінка індивідів і

груп. Поняття і процес комунікації. Модель процесу комунікації. Зміст основних етапів процесу комунікації. Між особові та організаційні комунікації. Усна, письмова та невербальна комунікації, їх форми, переваги та недоліки. Управління організаційними комунікаціями. Організаційні комунікативні бар'єри.

Керівництво та лідерство в організаціях. Управлінський аспект лідерства. Соціальна відповідальність як невід'ємний елемент організаційної культури. Концепції та моделі організаційної культури. Лідерство в контексті організаційної культури. Організаційний клімат та організаційна поведінка як похідні організаційної культури. Управління організаційною культурою.

Середовище менеджменту людських ресурсів. Людські ресурси та людський капітал: сутність та. взаємозв'язок. Процес залучення людських ресурсів. Формування кадрового складу та штатного розпису. Розвиток персоналу підприємства (форми та методи навчання, підвищення кваліфікації). Організація атестації кадрів. Кадрова політика та персонал-стратегії: сутність, характеристика та методи обґрунтування. Ефективність управління персоналом в організаціях.

Мотивація як фактор забезпечення успіху діяльності організації. Зміст основних етапів і послідовність їх реалізації в моделі процесу мотивації. Сутність змістовного і процесуального підходів до вивчення мотивації. Проблеми мотивації в сучасній практиці управління.

Поняття "контроль" та його місце в системі управління, етапи та модель процесу контролю. Порівняльна характеристика видів управлінського контролю. Класифікація інструментів управлінського контролю. Основні характеристики ефективної системи контролю. Дисфункціональний ефект системи контролю та методи його подолання.

Маркетингова діяльність підприємств як сфера організації зовнішніх комунікацій. Поняття реклами, її роль у вирішенні проблем стимулювання збуту, критерії вибору рекламних заходів. Моделі виходу підприємств . на міжнародні ринки. Концепція глобального маркетингу. Класифікація маркетингової інформації та її джерела. Структура та процес маркетингових досліджень. Оцінка задоволеності та лояльності споживачів. Суть маркетингової цінової політики, її види. Маркетингові ціноутворюючі фактори. Еластичність попиту і фактори, що його визначають. Маркетингова політика розподілу, її основні елементи. Економічні показники та методика оцінки ефективності функціонування каналу розподілу. Загальна характеристика методів дослідження поведінки споживачів. Спеціальні та модифіковані методики маркетингових досліджень поведінки споживачів. Маркетингові організаційні структури. Сутність та принципи маркетингового планування. Контроль та аналіз маркетингової діяльності. Сучасні тенденції розвитку маркетингового менеджменту.

4.3 Результативність функціонування, безпечний та кризовий стани підприємства

Фінансові результати як інтегральний критерій досягнення мети підприємства. Показники фінансових результатів і фінансового стану підприємства. Джерела формування прибутку підприємства. Прибуток від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Особливості використання прибутку на підприємствах різних організаційно-правових форм. Дивідендна політика підприємства. Рентабельність діяльності підприємства, її різновиди та методи обчислення.

Оцінка і діагностика фінансового стану. Оцінка заборгованості та платоспроможності підприємства. Ліквідність активів і заходи щодо її утримання на бажаному рівні. Показники активності підприємства. Фінансова рівновага підприємства та умови її збереження.

Економічна безпека підприємства. Економічна безпека та небезпека підприємства: співвідношення понять. Економічна безпека як стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів. Функціональні складові економічної безпеки: фінансова, техніко-технологічна, інформаційна та ін. Методичні підходи до оцінки стану економічної безпеки: кількісна та якісна оцінка, достовірність результатів. Розробка і реалізація стратегії формування належного рівня економічної безпеки підприємства.

Криза та заходи антикризового управління підприємством. Можливості попереднього діагнозу та методи ідентифікації кризових явищ. Основні підходи до подолання кризових явищ на підприємстві. Типи антикризової реакції та антикризового управління (реактивне, активне, планове). Характеристика основних етапів антикризового управління: діяльність по запобіганню кризи, управління в умовах кризи, діяльність по виводу підприємства з кризи. Організаційне забезпечення виконання антикризових заходів. Характеристика програми антикризової діяльності підприємства. Проблеми здійснення та підвищення ефективності реструктуризації підприємств. Вітчизняний і зарубіжний досвід реструктуризації різних суб'єктів господарювання. Процес санації (фінансового оздоровлення) потенційно конкурентоспроможних підприємств (організацій). Правові основи та сучасні проблеми банкрутства підприємств (організацій). Організаційно-економічний механізм ліквідації збанкрутілих підприємств (організацій).

Економічна стійкість функціонування підприємства. Управління стійким функціонуванням та розвитком підприємства в середовищі з високим ступенем невизначеності. Стійкість як економічна категорія та найважливіша властивість сучасного підприємства. Чинники, що обумовлюють рівень стійкості підприємства.

4.4 Стратегічне управління та розвиток підприємства

Концепція стратегічного управління з позицій перспективних та позитивних шкіл стратегії. Послідовність, взаємозв'язок, циклічність етапів процесу розробки і реалізації стратегії підприємства. Особливості розробки стратегії підприємства для діючого та новоствореного підприємства. Поняття стратегічної бізнес-одиниці та стратегічного напрямку діяльності. Принципи виділення та ознаки визначення стратегічних напрямків діяльності. Послідовність етапів стратегічної сегментації діяльності підприємства. Взаємозв'язок стратегій диференціації та диверсифікації. Спеціалізація та концентрація як основа стратегічного фокусування. Економічна ефективність різних видів диверсифікації та межі диверсифікації. Переваги та недоліки стратегії вертикальної інтеграції. Галузі, в яких традиційно використовується вертикальна інтеграція. Горизонтальна інтеграція: поняття, передумови та стратегічні мотиви для інтеграції підприємств. Передумови, обмеженість у часі та стратегічна небезпечність використання стратегії стабілізації. Види стратегій стабілізації. Передумови для прийняття рішення про скорочення видів діяльності, шляхи скорочення діяльності: оздоровлення, продаж, ліквідація, банкрутство.

Підтримка загальної стратегії за допомогою функціональних стратегій. Стратегії інноваційної діяльності. Етапи розробки інноваційної стратегії. Типи інноваційних стратегій. Процес реалізації інноваційних стратегій: тактика, політика, процедури. Розвиток організаційних структур, орієнтованих на інноваційну діяльність. Адаптивні організаційні структури. Венчурні системи. Організаційні форми та управління інноваційною діяльністю: послідовна, паралельна та інтегральна. Класифікація маркетингових стратегій. Фактори маркетингового макросередовища. Сутність і різновиди маркетингових стратегій росту. Маркетингові стратегії вибору цільового ринку. Стратегічна модель Портера. Маркетингові конкурентні стратегії.

Методологія та інструментарій стратегічного аналізу підприємства. Узагальнення результатів стратегічного аналізу (SWOT-аналіз). Визначення конкурентних переваг підприємства та ключових факторів успіху.

Розвиток підприємства та управління стратегічними змінами. Управління змінами і формування стратегічної поведінки. Етапи процесу змін. Сутність та рівні стратегічних змін. Підходи до управління стратегічними змінами за І. Ансофом: примусовий, адаптивний, кризовий, керований (метод акордеону). Організаційне навчання. Управління відповідністю організаційної культури та стратегії. Еволюція організаційних структур у стратегічному управлінні. Типи і відмінності реакції організаційних структур управління на зміни у зовнішньому середовищі. Організаційне забезпечення стратегічного управління. Соціально-психологічне забезпечення стратегічного управління. Сутність інформаційно-аналітичного забезпечення стратегічного управління. Соціальна відповідальність та етика в управлінні стратегічними змінами.

РОЗДІЛ 5

Людські ресурси і трудовий потенціал: формування, розвиток і використання

5.1 Людські ресурси (персонал) організації

Управління людськими ресурсами. Планування потреб організації у людських ресурсах за кількісними показниками та якісними характеристиками. Визначення вимог до якостей претендентів на вакантні посади. Професійний підбір працівників на вакантні робочі місця.

Виробнича та соціальна адаптація новоприйнятих працівників.

Планування виробничих завдань і контроль за їх виконання. Оцінювання персоналу.

Мотивація і стимулювання персоналу.

Система показників ефективності управління персоналом.

5.2. Трудовий потенціал

Трудовий потенціал суспільства: його суть, структура та фактори, що впливають на його формування. Місце і роль різних соціально-демографічних груп населення у трудовому потенціалі суспільства, взаємозв'язок населення і трудового потенціалу суспільства.

Трудовий потенціал особистості, підприємства, галузі, регіону, суспільства. Складові трудового потенціалу.

Державна політика щодо розвитку трудового потенціалу.

Структура системи управління трудовим потенціалом. Керована й керівна підсистеми й елементи управління системи управління трудовим потенціалом. Економічні, правові, адміністративно-організаційні та соціально-психологічні методи управління трудовим потенціалом. Науково-дослідні установи України, які беруть участь у науково-методичному забезпеченні використання трудового потенціалу, координація їх діяльності.

Показники якості трудового потенціалу та основні напрямки його формування і розвитку. Роль і значення професійної освіти у формуванні якості трудового потенціалу. Роль профспілок і спілок підприємців у формуванні та використанні трудового потенціалу.

Показники, умови і чинники підвищення ефективності використання трудового потенціалу в суспільстві. Резерви ефективності використання трудового потенціалу.

Сучасний рівень та шляхи підвищення ефективності використання трудового потенціалу в Україні.

5.3. Розвиток персоналу

Розвиток персоналу як об'єкт стратегічного управління організації. Взаємозв'язок стратегії розвитку персоналу та стратегії управління організації.

Розвиток персоналу в організації, що навчається. Сутність корпоративного розвитку персоналу організації. Роль організаційної культури у розвитку персоналу.

Управління проектами розвитку персоналу. Інформаційно-методичне та нормативно-правове забезпечення розвитку персоналу.

Економічні аспекти розвитку персоналу. Інвестиції в персонал як основа розроблення виробничих і соціальних показників розвитку організації. Методологічні підходи до визначення ефективності професійного навчання персоналу. Система показників і оцінка економічної ефективності професійного навчання персоналу.

Прогнозування і планування розвитку персоналу. Методи визначення професійного та кваліфікаційного складу працівників в організації. Визначення обсягів професійного навчання кадрів у професійно-технічних і вищих навчальних закладах.

Управління виробничою адаптацією молодих робітників і фахівців. Роль трудового наставництва молоді у розвитку персоналу.

Атестація і сертифікація персоналу як методи його оцінювання та розвитку. Сертифікація персоналу, організацій. Зарубіжний досвід проведення атестації та сертифікації персоналу.

Планування й організація професійного навчання робітників організації. Роль держави й організацій у підготовці кадрів на виробництві. Організація підготовки робітників на виробництві. Специфіка професійної перепідготовки робітників в організації.

Планування й організація підвищення кваліфікації та перепідготовки керівників і фахівців з вищою освітою. Самостійне навчання керівників і фахівців в організації. Короткострокове підвищення кваліфікації керівників та фахівців, корпоративні університети. Спеціалізація, довгострокове підвищення кваліфікації та перепідготовка керівників і фахівців.

Планування трудової кар'єри і робота з кадровим резервом. Типи трудової кар'єри працівників. Організація професійно-кваліфікаційного просування робітників. Планування та розвиток кар'єри фахівців з вищою освітою і керівників організації. Формування резерву керівників.

Планування та організація соціального розвитку персоналу. Стимулювання розвитку персоналу. Заохочення роботодавців щодо розвитку персоналу організацій. Зарубіжний досвід стимулювання розвитку персоналу.

Основні професійні компетентності здобувачів

Навчання в аспірантурі за III освітньо-науковим рівнем за галуззю знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка» передбачає оволодіння наступними професійними компетентностями:

- готовність до продукування нових ідей та розв’язання комплексних проблем у галузі та/або професійної дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової і педагогічної діяльності, проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення;

- здатність здійснювати пошукову й експертно-аналітичну діяльність у різних сферах теоретичних та прикладних економічних досліджень з обґрунтуванням положень економічної теорії та практики;

- спроможність до узагальнення, систематизації та актуалізації проблематики досліджень з економіки;

- здатність до системного творчого мислення й захисту власної точки зору на платформі використання актуальних методологічних і методичних засад сучасної економічної теорії та практики;

- спроможність адекватно використовувати понятійно-категоріальний апарат і методологію сучасної економічної теорії та практики для ідентифікації актуальних економічних явищ і процесів, проблем й протиріч суспільного розвитку;

- здатність автономно розв’язувати дослідницько-аналітичні та управлінсько-консультативні завдання в умовах невизначеності на основі виявлення глибинних закономірностей економічного розвитку держави, регіонів, суб’єктів господарювання;

- спроможність до встановлення глибинних взаємозв’язків між економічними, соціальними та іншими суспільними процесами для всебічного обґрунтування управлінських рішень;

- вміння практичного застосовування аналітичних висновків щодо використання положень економічної теорії і практики при формуванні економічної політики, орієнтованої на підвищення ефективності розподілу ресурсів та економічних благ в умовах сучасної ринкової економіки;

- здатність до компаративного аналізу з метою визначення напрямків підвищення національної конкурентоспроможності вітчизняної економіки та пошуку відповідних резервів;

- спроможність оцінювати ефективність реалізації соціально-економічної, екологічної тощо політики держави, визначати тенденції і напрямки підвищення добробуту й якості життя населення на регіональному та національному рівнях;

- спроможність розробляти пропозиції і формувати економічне обґрунтування заходів із удосконалення економічної політики;

– вміння кваліфіковано проводити теоретичні, пошуково-аналітичні та прикладні дослідження в сфері визначення, обґрунтування й використання резервів підвищення ефективності реалізації економічної політики;

– оволодіння цілісною системою навичок щодо використання професійних цінностей і вимог професійної етики, сформованих на основі узагальнення соціальних та культурних практик суспільства у сфері економіки;

– вміння використовувати для розв'язання аналітичних й дослідницьких задач сучасні технічні засоби та інформаційні технології.

Критерії оцінювання знань

Оцінювання знань абітурієнтів проводиться за 100-бальною шкалою. При цьому використовуються такі критерії:

90-100 (відмінно)	абітурієнт дав правильну, вичерпну відповідь на поставлене питання, продемонстрував глибокі знання понятійного апарату і літературних джерел, уміння аргументувати своє ставлення до відповідних категорій, залежностей, явищ.
82-89 (дуже добре)	абітурієнт загалом відповів на поставлене запитання, але не спромігся переконливо аргументувати свою відповідь, помилився у використанні понятійного апарату, припустив несуттєву помилку і відповіді.
74-81 (добре)	абітурієнт отримує за правильну відповідь з двома-трьома суттєвими помилками.
64-73 (задовільно-непогано)	абітурієнт дав неповну відповідь на запитання, ухилився від аргументації, показав задовільні знання літературних джерел.
60-63 (задовільно достатньо)	абітурієнт має неповне знання програмного матеріалу, але отримані знання відповідають мінімальним критеріям оцінювання.
0-59 (незадовільно)	абітурієнт дав неправильну відповідь, показав незадовільні знання понятійного апарату і спеціальної літератури, ухилився від аргументації або взагалі не відповів.

Екзаменаційний білет містить 3 питання з основних розділів, приведених у Програмі.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Антициклічна політика держави в умовах нестабільного світового економічного простору.
2. Власність як інституційний чинник ефективного функціонування економіки України.
3. Глобалізація світової економіки та її вплив на розвиток національних господарств.
4. Державний сектор в економіці як спосіб реалізації економічних функцій держави.
5. Державно-приватне співробітництво в ринковій економіці та його проблеми в Україні.

6. Економічна політика держави та критерії її ефективності: проблеми теорії і практики.
7. Економічні кризи, їх причини та особливості розгортання в умовах глобалізації.
8. Ефективність реалізації валютної політики в ринковому господарстві.
9. Ефективність реалізації грошово-кредитної політики в ринковому господарстві.
10. Ефективність реалізації фіскальної політики в ринковому господарстві.
11. Зовнішньоекономічна позиція України та її інтеграція у світовий економічний простір
12. Інвестиційні можливості національної економіки в умовах нестабільної економічної кон'юнктури.
13. Інвестиції в людський капітал та їх роль у забезпеченні соціально-економічного прогресу суспільства.
14. Інституційне середовище національної економіки та його розвиток в Україні.
15. Інфляційні процеси в ринковому господарстві та їх вплив на соціально-економічний розвиток.
16. Конкуренція як форма реалізації демократизму товарного ринку.
17. Концепції збалансування державного бюджету та бюджетна політика в Україні.
18. Макроекономічні аспекти зовнішньоекономічної політики та її вплив на розвиток національного господарства.
19. Макроекономічні аспекти формування валютних курсів та їх вплив на економічну кон'юнктуру.
20. Макроекономічні засади міжнародного руху капіталів у світовому господарському просторі.
21. Макроекономічні проблеми та суперечності економіки України.
22. Оцінка рівня життя населення: порівняльний аналіз для України.
23. Платіжний баланс та проблеми його збалансованості в національній економіці України
24. Пріоритети соціально-економічних перетворень в Україні у контексті інтеграційних процесів.
25. Проблеми забезпечення ефективності ринкового господарства України.
26. Проблеми конкурентоспроможності національної економіки України в глобалізованому просторі.
27. Проблеми методології сучасної економічної науки і "mainstream".
28. Проблеми формування інноваційно-інвестиційної стратегії розвитку національної економіки України.
29. Реальний та фінансовий сектор економіки: проблеми взаємодії.

30. Світові тенденції змін у структурі зайнятості та їхні особливості в Україні.
31. Соціальне ринкове господарство: теоретична модель і практична реалізація.
32. Стабільність грошово-кредитної системи як передумова економічного зростання.
33. Сталий економічний розвиток: від теоретичних моделей до практичних шляхів реалізації.
34. Структурна політика та особливості її реалізації в економіці України.
35. Сучасні проблеми забезпечення економічної безпеки України
36. Теорія і практика економічних трансформацій: історія і сучасність.
37. Тіньова економіка та її вплив на структурне трансформування українського виробництва.
38. Циклічність економічного розвитку, її природа та методи сучасного регулювання.
39. Шляхи забезпечення економічного зростання: теорія і світова практика.
40. Інформаційна економіка і становлення нового типу економічного зростання.

Перелік питань, що виносяться на вступне випробування

Перелік питань для вступних випробувань зі спеціальності 051 «Економіка»

1. Акціонерне товариство (корпорація): основні риси, види. Акції.
2. Ринок праці як підсистема ринкової економіки.
3. Реформування відносин власності.
4. Безробіття та інфляція. Крива Філіпса.
5. Типи ринкових структур та їх загальна характеристика.
6. Напрями розвитку соціальної політики в Україні.
7. Бюджет фірми, ізокошта й оптимум виробника.
8. Об'єкт, суб'єкт, мета, функції управління персоналом в сучасних умовах.
9. Управління державними корпоративними правами.
10. Відносини власності. Типи, види та форми власності.
11. Складові елементи механізму функціонування сучасного ринку праці.
12. Методи державного регулювання інфляції
13. Фіскальна політика та державний бюджет. Державний борг.
14. Продуктивність праці та її сутність та значення
15. Державне регулювання зовнішньоторговельної діяльності.
16. Типи ринкових структур та їх загальна характеристика.
17. Антимонопольна політика держави.
18. Зарубіжний досвід регулювання зайнятості населення
19. Сутність та джерела позичкового капіталу. Позичковий процент та його норма.
20. Функції сучасного ринку праці та чинники його регулювання
21. Державний сектор економіки.
22. Валютний курс, його види та режими. Вплив валютного курсу на стан платіжного балансу
23. Економічні функції держави.
24. Форми безробіття, його соціальні наслідки та напрями попередження.
25. Міжнародні валютні відносини.
26. Поняття трудового потенціалу та основні методи його формування
27. Сутність та показники економічного розвитку.
28. Інвестиційний попит та чинники, що його визначають.
29. Зарубіжний досвід регулювання оплати праці
30. Інноваційна діяльність та державна інноваційна політика.
31. Макроекономічні показники та методи їх розрахунку. Номінальні та реальні макропоказники.
32. Механізм соціального захисту в умовах ринкової економіки
33. Державний бюджет як фінансовий план країни.
34. Грошова маса та пропозиція грошей. Попит на гроші та його чинники.
35. Види розподілу та перерозподілу трудових ресурсів
36. Теорії та моделі економічного зростання.
37. Попит і пропозиція, їх чинники та закони. Еластичність попиту і пропозиції.

38. Регулювання заробітної плати на національному рівні
39. Державна інвестиційна політика.
40. Грошовий ринок та його рівновага.
41. Суспільне виробництво, його суть, основні риси та структура. Суспільне відтворення та економічне зростання.
42. Інвестиції як чинник сукупного попиту та економічного зростання.
43. Доходи, їх види та джерела формування.
44. Фіскальна політика та її інструменти. Види фіскальної політики.
45. Поняття, види та форми зайнятості населення
46. Економічна політика держави та її види.
47. Фінансова система. Бюджетно-податкове та грошово-кредитне регулювання.
48. Соціально-економічна сутність заробітної плати
49. Ринок, його суть та функції. Суб'єкти та об'єкти ринку, їх взаємодія. Структура ринку.
50. Модель AD-AS як базова модель макроекономічної рівноваги.
51. Економічні функції держави.
52. Економічна система, її сутність та основні структурні елементи. Класифікація економічних систем та їх загальна характеристика.
53. Міжнародна торгівля та міжнародний рух капіталів.
54. Грошово-кредитне регулювання національної економіки.
55. Національний доход, його структура, розподіл та перерозподіл.
56. Сутність та види інфляції. Антиінфляційна політика держави.
57. Податки як інструмент державного регулювання економіки.
58. Зайнятість і безробіття. Наслідки безробіття. Державна політика зайнятості.
59. Ринкова інфраструктура та її роль в економіці
60. Об'єкти, суб'єкти та функції державного регулювання економіки.
61. Підприємство як суб'єкт економічної системи та його функції. Підприємництво, його форми та суб'єкти.
62. Функції грошей та їх еволюція. Закони грошового обігу. Грошова система.
63. Соціально-орієнтована ринкова економіка.
64. Заробітна плата: сутність та функції. Форми та системи заробітної плати.
65. Торговельний капітал та особливості його руху. Торговельний прибуток.
66. Методи та інструменти державного регулювання економіки.
67. Ринок землі. Рента і ціна землі
68. Конкуренція, її суть, види та наслідки. Монополізація економіки та її наслідки. Антимонопольна політика держави.
69. Загальна характеристика економічних циклів. Індикатори циклічних коливань
70. Оптимізація виробництва конкурентної фірми.
71. Монетарна політика, її цілі та завдання. Інструменти монетарної політики.
72. Сутність соціально-економічної політики держави.
73. Капітал та його сутність. Кругообіг капіталу, його стадії та функціональні форми. Оборот капіталу.
74. Споживання та заощадження як функції доходу.
75. Методи прогнозування соціально-економічного розвитку.

Список рекомендованої літератури

1. Баб'як М. М. Економічна теорія: Навч. посібник / М. М. Баб'як, Л. А. Пешенкова, А. В. Рибчук. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 208 с.
2. Базилевич В. Д. Макроекономіка: Підручник / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Л. О. Баластрик. – 3-є вид., випр. – К.: Знання, 2006. – 623 с.
3. Базилінська О. Я. Макроекономіка : Навч. посібник / О. Я. Базилінська. – К. : Центр навч. л-ри, 2009. – 442 с.
4. Базилінська О. Я. Мікроекономіка: Навч. посібник / О. Я. Базилінська, О. В. Мініна. – 3-тє вид., випр. – К. : Центр учб. л-ри, 2009. – 352 с.
5. Батура О. В. Макроекономіка: Навч. посібник / О. В. Батура, О. Ф. Іваншина, Л. Ф. Новікова. – К. : Центр учб. л-ри, 2007. – 236 с.
6. Гронтковська Г. Е. Мікроекономіка: Практикум: Навч. посібник / Г. Е. Гронтковська, А. Ф. Косік. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Центр навч. л-ри, 2008. – 418 с.
7. Економічна історія зарубіжних країн: Навч. посібник / М.О. Уперенко, Е. А. Кузнецов, В.В. Деречин, [та ін.]. – Х. : Бурун Книга, 2009. – 560 с.
8. Економічна теорія: політична економія: Навчальні форми контролю та презентації: навч. посібник / за ред. С. І. Юрій, В. В. Козюк. – К.: Кондор, 2010. – 266 с.
9. Задоя А. О. Мікроекономіка : Курс лекцій та вправи: Навч. посіб. / А. О. Задоя. – 5-те вид., стереотипне. – К. : Знання, 2006. – 211 с.
10. Історія економічних учень: Хрестоматія: Навч. посібник / за ред. В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2011. – 1198 с.
11. Козлова А. І. Економічна історія: Навч. посібник / А. І. Козлова. – К. : Персонал, 2009. – 342 с.
12. Косік А. Ф. Мікроекономіка: Навч. посібник / А. Ф. Косік, Г. Е. Гронтковська. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Центр навч. л-ри, 2008. – 438 с.
13. Круш П. В. Макроекономіка: Навч. посібник / П. В. Круш, С. О. Тульчинська. – 2-е вид., перероб. та доп. – К. : Центр учб. л-ри, 2008. – 328 с.
14. Лановик Б. Д. Економічна історія України і світу: Підручник / Б. Д. Лановик, З.М. Матисякевич, Р. М. Матейко. – 8-ме вид., перероб. і доп. – К. : Вікар, 2006. – 495 с.
15. Основи економічної теорії: Навч. посіб. / В. Г. Федоренко, М. М. Руженський, С.В. Палиця, Ю. Б. Пінчук. – К. : Алерта, 2012. – 312 с.
16. Петрушенко Ю. М. Мікроекономіка: теорія та приклади розв'язування задач: Навч. посібник / Ю. М. Петрушенко. – Суми : Університетська книга, 2012. – 320 с.
17. Поплавська Ж. В. Мікроекономіка : теорія і практика управлінської економіки: Навч. посіб. / Ж. В. Поплавська, О. Й. Криса. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К. : Алерта, 2012. – 272 с.
18. Рудий М. М. Мікроекономіка: Навч. посібник / М. М. Рудий. – 2-ге вид., випр. та доп. – К. : Каравела, 2010. – 360 с.
19. Савченко А. Г. Макроекономіка: Підручник / А. Г. Савченко. – К. : КНЕУ, 2008. – 448 с

20. Щетинін А. І. Політична економія : Підручник / А. І. Щетинін. – К. : Центр учб. л-ри, 2011. – 480 с.
21. Стеченко Д.М. Державне регулювання економіки: Навчальний посібник. - К.: Вікар, 2003. – 507 с.
22. Стокер Джеймс, Долан Едвін. Вступ у бізнес / Переклад з англ. - К.: Видавництво Європейського університету фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу, 2000. - 612 с.
23. Управління ресурсами підприємства: Навч.посіб. / Під ред. Ю.М. Воробйова і Б.У. Холода. - К.: ЦНЛ, 2004. - 288 с.
24. Харів П.С. Економіка підприємства. Збірник задач і тестів. - К.: Знання-Прес, 2001.-301 с.
25. Цигилик І.І., Крпельницька С.О., Мозіль О.І. Економічний аналіз господарської діяльності підприємства: Навч. посібник. - К.: ЦНЛ, 2004. - 123 с.
26. Абрютіна М.С. Экономический анализ торговой деятельности. - М.: Дело и Сервис, 2000. –342 с.
27. Бланк И.А. Финансовый менеджмент. - К.: МП"Игем-лтд", 1999.-370 с.
28. Економіка підприємства [Текст] : навч.-метод. посібник / Л. В. Дробиш, В. О. Животенко. – Полтава : ПУЕТ, 2015. – 256 с.
29. Економіка підприємства [Текст] : навч. посібник / Л.І. Шваб. – Київ : Каравелла, 2011. – 416 с.
30. Економіка підприємства [Текст] : навч. посібник / В.І. Гринчуцький, Е.Т. Карапетян, Б. В. Погріщук. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 304 с.
31. Портер Майкл Е. Стратегія конкуренції. – К.: Основи, 1998.-220с.
32. Богиня Д. Трансформаційні процеси в системі формування національного ринку праці: інституційний аспект / Д. Богиня // Україна: аспекти праці. – 2005. – № 1. – С. 3-8.
33. Герасимчук В.І. Проблема вдосконалення структури і якості робочої сили та шляхи її розв'язання / В.І. Герасимчук. – К.: Український інститут соціальних досліджень, 2001. – 38 с.
34. Гончарук Т.І. Конкуренція і конкурентоспроможність: зміст і розвиток у перехідній економіці / Т.І. Гончарук. – Суми : ВВП "Мрія – 1" ЛТД, УАБС, 2003. – 60 с.
35. Грішнова О. Людський капітал: формування у системі освіти і професійної підготовки / О. Грішнова. – К.: Знання, 2001. – 254 с.
36. Корюненко М. Професійно-технічна освіта: виклики сьогодення : [електронний ресурс]. – Режим доступу: www.golos.com.ua.
37. Костишина Т.А. Конкурентоспроможна система оплати праці: проблеми теорії та практики : [монографія] / Т.А. Костишина. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. – 389 с.
38. Крушельницька О.В. Управління персоналом : [навч.посіб.] / О.В. Крушельницька, Д.Г. Мельничук. – К. : Кондор, 2003. – 296 с.
39. Кузьмін О.Є. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства (організації) : [навч. посібник] / О.Є. Кузьмін, Н.І. Горбаль. – Львів : Вид-во національного університету "Львівська політехніка", 2004. – 188 с.

40. Кущенко В.І. Соціальний вектор економічного розвитку : [монографія] / За наук. ред. д.е.н., проф. Данилишина Б.М – К.: Наукова думка, 2010 – 735 с.
41. Лібанова Е. Ринок праці та соціальний захист: [навч. посібн. із соц. політики] / Е. Лібанова, О. Палій. – К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2004. – 491 с.
42. Людський розвиток в Україні: мінімізація соціальних ризиків : [колективна науково-аналітична монографія] / За ред. Е.М. Лібанової. – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, Держкомстат України, 2010. – 496 с.
43. Людський розвиток регіонів України: аналіз та прогноз : [колективна монографія] / Е.М. Лібанова, Н.С. Власенко, О.С. Власик та ін. / за ред. Е.М. Лібанової. – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2007. – 328 с.
44. Милкович Дж. Т. Система вознаграждений и методы стимулирования персонала / Дж.Т. Милкович, Д.М. Ньюман ; пер. с англ. И.Л. Белоус и др. – М.: Вершина, 2005. – 760 с.
45. Мотивація праці в ринковій економіці : проблеми теорії і практики : [колективна монографія] / редкол. : Д.П. Богиня (відп. ред.), Л.І. Долгова, Г.Т. Куліков, Л.С. Лисогор, В.О. Мандибура, О.Д. Матієшина, М.В. Семикіна, В.М. Шамота. – К. : Інститут економіки НАН України, 1997. – 182 с.
46. Наливайко А.П. Теорія стратегії підприємства. Сучасний стан та напрямки розвитку : [монографія] / А.П. Наливайко. – К.: КНЕУ, 2001. – 227 с
47. Основи теорії економічної конкуренції : [навч. посіб.] / С.К. Реверчук, Т.В. Сива, Л.С. Реверчук. – К.: Знання, 2007. – 271 с.